

Tanka László

Modernkori honfoglalók

Bármely pontjára megyünk a világnak, mindenütt találkozunk magyar emberrel. Kiváltképpen így van ez a tengerentúlon, ahová az elmúlt másfél évszázadban országnyi magyar vándorolt ki. Ők voltak a modernkori honfoglalók, több millióan, megalapítva „Magyar Amerikát”.

Igaz, nem lóháton, sátrastól, állatokat terelgetve, ijjal és nyílveszszóval a hátukon érkeztek az új hazába, hanem legtöbbször egy szál ruhában, kis cókómmal a kézben, pár dollárral a zsebben, nyelvtudás és ismeretség nélkül zarándokoltak az Újvilágba. Mentek, menekültek, határon szökve, szögesdróton átbújva, vizeket átúszva, turistacsoportból lemaradva, gőzhajóval, repülővel... ki, ahogyan tudott.

Nem hiszem, hogy korábban bármelyikük is készült volna arra, hogy valamikor majd meghódítsa Amerikát. Sokkal inkább a gazdasági, a politikai vagy a lelki-vallási kényszer űzte el őket hazájukból. Menniük kellett. Ott hagyták vagyonukat, hazájukat, szeretteiket. Családok, barátságok, kapcsolatok, karrierok szakadtak-szakadnak szét. Gyakran örökre, nyomtalanul.

És mi lett velük azután, ott kint, az Újvilágban? Hová mentek és mire vitték? Hol vannak a régi barátok, az egykori osztálytársak, ismerősök, kollégák? Hol vannak a szülők, a testvérek, a rokonság? Eltűntek-e az amerikai olvasztótégelyben, vagy még megmaradt valaminő érzelem, kapcsolat a magyarság iránt? S vajon most hol élnek, hogyan néznek ki, egyáltalán van-e hír róluk?

Mennyien és hányszor teszik föl ezeket a kérdéseket, keresve-kutatva a kivándoroltak, azok leszármazottjai után. Nagyon keveset tudunk erről a „honfoglalásról”: a magyarok amerikai letelepedéséről, a Magyar Amerikáról, s ennek szereplőiről. Így aztán, gyakorta megválaszolatlanul maradnak ezek a kérdések.

Mégis, sokszor él a remény, hátha megtudunk Róluk valamit. Hát-ha érkezik egy icipici hír arról, hogy élnek, dolgoznak, boldogulnak. És egyszer majd hazajönnek.

Amikor több esztendővel ezelőtt elhatároztuk, hogy folyamatosan fölkeressük és bemutatjuk Amerika magyar közösségeit, magyarjait, magyar származású utódait, igazából nem sejtettük, mennyire nehéz fába vágtuk a fejszénket. Hiszen a „kitántorgó magyarok” nemzedékről nemzedékre folyamatosan beilleszkedtek az amerikai társadalomba, generációról generációra beolvadtak az amerikai világba – sokuknál már csak egy-egy életrajzi adat, magyar név utal a hajdani gyökerekre.

Nem ígérkezett könnyű feladatnak: megtalálni őket. Kemény kutatómunkát igényelt az adatok összegyűjtése, rendezése, feldolgozása. Könyvtárnyi irodalmat néztünk át, kérdőívek ezreit küldtük szét, ismerősök tucatjait kértük föl a segítségre, hogy aztán ebben a könyvben közreadhassuk az eddig összegyűjtött adatokat. Az a szándék vezérelt

bennünket, hogy a tengerentúli, „országnyi magyar” sorsát, életét, teljesítményeit megismertessük az óhazával, ily módon is hazahozzuk Magyarországra.

Természetesen, korántsem lehet teljes ez a kötet, nem mutat-hatja be a több millió kivándorolt életrajzát egyetlen könyv sem, mégis hisszük, hogy méltóképpen reprezentálja, s még a kutatók számára is számos hasznos információt nyújt. Munkánkat azzal a céllal indítottuk útjára, hogy időről időre bővítsük, folyamatosan gyűjtjük az életrajzi adatokat, s alkalomadtán újra közreadjuk.

Ebből a könyvből bizonyára kiderül, hogy bármilyen sanyarú módon és a világ bármely részére is veti a sors a magyarokat, tehetségük, tudásuk és szorgalmuk révén mindenütt érvényesülnek. Kérkezvén az Újvilágba, örömmel vettek minden munkaalkalmat, egy jó szót, egy tányér levest, egy fekvőhelyet valahol. Vállaltak munkát a bányákban, a dohányföldeken, a gyárakban, sokan eljutottak a kutatólaboratóriumokba, a filmgyárakba, a művészeti, az irodalmi világba, közéleti tisztségeket szereztek, sportkarriereket futottak be.

Kedvcsinálóként, még a könyv föllapozása előtt villantsunk föl néhány területet és nevet azok közül, akik amerikai magyarként vagy annak leszármazottjaként nem csak Amerika kultúráját alakították-formálták, hanem az egész földkerekség életére jelentős hatással bírtak. És világhírnevet, elismerést szereztek nem csupán maguknak, hanem a magyar népnek – a magyar névnek – is.

Tudomány. Az első népautót, a Ford T-modelljét egy magyar ember, Galamb József tervezte, a színes televízió technikai alapjait Goldmark Péter vetette meg, a golyóstollat Bíró László találta föl, a számítógép nyelvét, a basicet Kemény János hozta létre. Aztán jönnek azok, akik az atomkorszak, az űrkorszak és az információs világ megteremtéséhez járultak: Teller Ede, Wigner Jenő, Szilárd Leó, Polányi János, Neumann János, Szent-Györgyi Albert, Harsányi János, Oláh György és a többiek. Többen közülük megkapták a legrangosabb nemzetközi elismeréseket, például a Nobel-díjat is.

Filmvilág. Meglehet, kevesen tudják, hogy Hollywood hírneve aligha lenne ilyen fényes a magyarok nélkül. Stúdiók tucatjait alapították, filmrendezőik, színészek, producerek, rendezők, forgatókönyvírók garmada szerzett a mozik közönségének sok-sok élményt. Ismerősen csengenek ezek a nevek: George Cukor, William Fox, Korda Sándor, Tony Curtis, Joe Eszterhas, Paul Newman, Andy Vajna, Szelezky Zita, Gábor Szasza, Karády Katalin, Kabos Gyula, Lugosi Béla, Krencsey Marianne, Szörényi Éva, Goldie Hawn, Zukor Adolf, Medák Péter, Zsigmond Vilmos, Halmi Róbert, Kovács László...

Képzőművészet. Amerika közterületein, leghíresebb képtáiraiban, középületeiben, magángyűjteményeiben ott találhatók a magyar festőművészek, szobrászok alkotásai. Csak néhány név: Moholy-Nagy László, a Bodó-házaspár, Veress Károly, Markos Lajos, Ladányi Imre, Ispánky László, Váró Márton, Székely Imre, Kovács Róbert, Kúr Csaba – közülük többen ma is alkotó művészek.

Zene. Solti György, a Takács-kvartett, Dohnányi Ernő, Ormándy Jenő, Doráti Antal, Reiner Frigyes vagy Bartók Béla amerikai munkássága közismert, de vajon tudják-e, hogy más műfajokban is ott vagyunk a legjobbak között. Paul Simon, a rockszár ereiben is magyar vér csörgödez, Szabó Gábor gitárművész, Joe Murányi klarinétkirály, Havas György harmonikaművész, James István Radó, a Hair musical szerzője szintén magyar gyökerekkel rendelkezik.

Irodalom. Lassan át kell írunk irodalomkönyveinket, ugyanis Márai Sándor, Wass Albert vagy a sokáig a tengerentúlon élő Faludy György, a Nobel-díjas Elie Wiesel, Aczél Tamás, netán Kenneth Claire, Tarnóczy Árpád munkáinak ismerete nélkül nem igazán lehet magyar irodalomtörténetről beszélni. Találkozhatunk a mai amerikai magyar irodalom képviselőivel is, így Dancs Rózsával, Miska Jánossal, Kasza Marton Lajossal, Kántor Pállal, Mócsi Ferencsel, hogy csak néhányat említsünk.

Sajtó, média. A legrangosabb újságírói díjat is egy magyar alapította Amerikában, a Makóról kivándorolt Pulitzer József. De másokat is bemutatunk a régiek közül: Kende Géza, Vasváry Ödön, Pivány Jenő, Bakó Elemér, Lorsy Ernő, Koréh Ferenc, míg a ma krónikásai közül a Kossányi-házaspár, Fercsey János, Bikkál Gyula, Üsztöke István nevével találkozhatunk, s megismerhetjük a torontói Vörösváry család és a hazatért Püskiék pályafutását is.

Közélet. Bizonyára sokan ismerik George Patakit, New York állam kormányzóját, Tom Lantos kongresszusi képviselőt, Tom Wappelt, aki a kanadai parlament tagja, vagy New York város főszámvivőjét, a magyar származású Alan Hevesit. Ám figyelmünket azokra is összpontosítottuk, akik a magyar közösségek életben tartásáért ügyködnek. Így ismerhetik meg olvasóink Bánkuty Géza, Papp László, Lipták Béla, Molnár Ágoston, Susan Papp, vagy a már idehaza tevékenykedő Varga László, Horváth János tevékenységét.

Üzleti világ. Soros György, Steven Udvar-Hazy, Charles Simonyi, Andy Grove, Láng György, Alexander Bródy, Peter Munk, Fábry Pál neve itthon is közismert, hiszen jelentős anyagi és szellemi befektetéseket hoztak egykori hazájukba. Ugyancsak köztudott, hogy a Microsoft, a NASA, a Ford és számos más cég vezető szakemberei között százsámra vannak magyar származásúak. E könyvben, az említettekén kívül olyan üzletembereket is megismerhetünk, akik a különböző területeken igencsak jelentős vállalkozást visznek: Mészáros László Buffalóban, Aykler Béla és Burka Attila

Torontóban, Veres Attila Arizonában, a Bollók-házaspár New Yorkban, Fedorék Floridában.

Egyház, vallás. Távol a hazától mindig kimagasló szerep jutott az egyháznak. Nem csak a lelki támaszban, hanem a segítségnyújtásban és a magyar kultúra fenntartásában is. Számos, kiváló egyházi portréját megtalálhatjuk e könyvben, így Dömötör Tibor, Bertalan Imre, Demeter Andor, Szabó Sándor, Szilágyi István, Mannhertz Erzsébet és mások életéről tudunk meg érdekes információkat.

Oktatás. A Harvard, a Yale, a Princeton és más nevezetes egyetemek tanszékein sok-sok magyar tanárt találni, a New York-i Columbia, Észak-karolinai és a New Brunswick-i Rutgers Egyetemen pedig magyar tanszék is működik. A Várdy-házaspár, Nagy Károly, John Lukács, Makkai Ádám, Simon László, Deák István és még sokan mások rendszeresen tartanak előadásokat a tengerentúli egyetemeken.

Orvostudomány. Magyar orvosok sokasága dolgozik az orvos-egyetemeken, a klinikákon, a kórházakban és a körzeti rendelőkben. Könyvünkben is bemutatunk néhányat, így az amerikai elnökök magyar professzorát, Jákó Gézát, aztán a lombikbébik „atyját” Kaáli Gézát. Az elhunyt Ladányi Imre nemcsak jó orvos volt, hanem festőművész is, rajzai díszítik könyvünket, Somogyi István New Jerseyben pedig az orvosi teendők mellett a világ legmagasabb hegycsúcsait is megostromolta.

Sport. Ismerik-e az évszázad röplabdázóját, akit Karch Királynak hívnak? Tudják-e, hogyan él Floridában Henni Géza, a legendás fradista és Torontóban a Buday kajak-kenus familia? Gyenge Vali úszó olimpiai bajnokunk, Károlyi Béla tornászdedző, Joe Namath és George Halas amerikai futballszárak és más amerikai magyar sportolók pályafutását is figyelemmel kísérhetjük az elkövetkező oldalakon.

Ebben a könyvben az utóbbi évszázad magyarjai érvényesülésének ezernyi példáját olvashatjuk. Fontos volt számunkra, hogy a hétköznapi emberek is méltó helyet kapjanak a fejezetekben. Azok, akik nem értek el világhírnevet, nem kaptak díjakat, kitüntetések, talán kevésbé mondhatók sikeresnek, ám szorgalmas munkájukkal, eszközzel, tehetségükkel tisztességesen megállták helyüket a mindennapi életben. Bizonyára, ők vannak a többen.

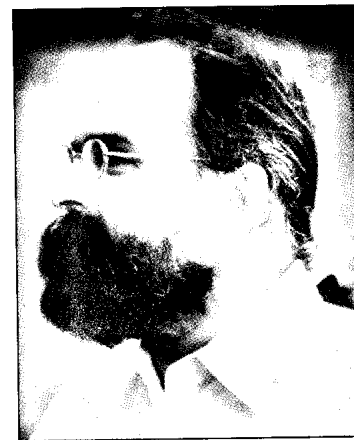
Sokak fájdalma, hogy egykori hazájuk, a hivatalos civil és politikai élet korábban alig, az utóbbi időben növekvő, de még korántsem elégedő érdeklődést mutat irántuk. Pedig munkásságuk, befolyásuk, szellemi és anyagi erőik bizonyára bőven kamatoztathatók lennének az óhaza számára. Ha e könyv – egyfajta szellemi hídként – némiképp hozzájárul e kapcsolatok erősödéséhez, akkor már elértük célunkat.

Végezetül, hálás köszönet mindazoknak, akik munkájukkal, támogatásukkal segítették e könyv létrejöttét, azt remélve, hogy valamelyest hozzájárultunk ezzel a tengerentúlra került honfitársaink pályafutásainak megismertetéséhez. Hazatérésükhöz.

Székely Imre – festőművész

Abba Páter a Vatikánban

Székely Imre kanadai magyar festő- és grafikusművész II. János Pál számára személyesen adta át a Vatikánban a Szentatyáról készített festményét. Mi adta az ihletet a mű elkészítéséhez? Nos, 1999 elején jelent meg II. János Pál pápa CD-lemeze Abba Páter címmel. Ezen a katolikus egyházfő vallási énekei, megzenésített beszédei, imái hallhatóak kiváló előadásban és hangszerelésben. Ennek sokszori meghallgatása adta az ihletet a művész számára mű elkészítéséhez. A kép jelenleg a Vatikánban található.

– A linómetszet és a monotípa a kedvenc művészeti technikám. Újabban e két technika kombinációjával készülnek az alkotásaim, így lesznek egyediek – említi a művész.

– Honnan származik ön, s mikor hagyta el Magyarországot?

– Győrött, értelmiségi családban születtem. 1987 májusában érkezem a trairskircheni lágerbe, azzal a szándékkal, hogy valamelyik tengerentúli országba megyek tovább.

– Milyen elképzelésekkel vágott neki a nagyvilágnak?

– Egyik célom az volt, hogy az otthon rám váró lányomat és fiamat – s velük feleségemet is – egy szabad, demokratikus nyugati országba hozzam. A művészi élet szabadságát is biztosítottabbnak láttam egy ilyen országban, mint a kommunizmusban. Reményt, álmokat és boldogságot is kerestem, mint mindannyian. Egy évig vártam a lágerben, nehéz körülmények között, mire a kanadai kormány támogatásával idejöhettek. Kemény, felejtetetlen időszaka volt az életemnek. Vi-

szont ez idő alatt kerültem közelebb Istenhez.

– Hogyan viseli el egy érzékeny művész az évekig tartó bizonytalanságot?

– Mint művész, erősebb hőfokon élek és égek, mint más ember. Az életem folytonos lobogást, alkotást produkál egy feldúsított érzelmi világban. Maga az alkotás nehéz feladat, a semmiből való teremtés. A művészet az egyetlen olyan emberi tevékenység, amely létrehoz valami örök szép maradandót, anél-

– A Vatikánon kívül hová jutottak el eddig linómetszetei?

– Alkotásaim megtalálhatóak még a győri városházán, a magyar Parlamentben, Lakiteleken, az emigrációs gyűjteményben, Victoriában, a City Hallban, Vancouverben, a magyar konzulátuson, Ottawában, a magyar nagykövetségen, a National Galleryben és számos magángyűjteményben.

Székely Imre – festő- és grafikusművész. Győrött született, 1987-ben vándorolt ki Magyarországról, 1988-ban került Kanadába. Victoriában él családjával, és a helyi Magyar Társas Kör titkára. A II. János Pál pápáról készült Abba Páter című képe a Vatikánban található. Kanada - múlt, jelen, jövő című alkotása Ottawában, Jean Chrétien miniszterelnök dolgozószobájában látható. További művei megtalálhatóak a győri városházán, a magyar Parlamentben, Lakiteleken, az emigrációs gyűjteményben, Victoriában, a City Hallban, Vancouverben, a magyar konzulátuson, Ottawában, a magyar nagykövetségen, a National Galleryben és számos értékes magángyűjteményben.

kül, hogy bármi előző létezőt megsemmisítsen vagy tönkretessen. Minden alkotás lelki tartalmakkal dúsított, a nehéz időszakokban ez is kitűnik műveimből. A bizonytalanság az egyik legrosszabb dolog az életben, ilyenkor egy művész nagyon kiszolgáltatott. Az évek során sokat edződtem, erősödtem az engem ért támadások hatására. Ekkor még nagyobb erővel, energiával alkottam, többnyire sikerrel. Persze sok elismerést is kapok, amelyek nagyon kellenek a lelki egyensúlyomhoz. Ha egy művész tehetséges, művészetével tartozik az emberiségnek. Gondoljuk el, mit értünk volna azzal, ha Latinovits Zoltán csak otthon szavalgatott volna, vagy Pavarotti csak a fürdőszobában énekelgetne? A művészet közkinccs!

– Hogyan jutott el II. János Pál pápához?

– A Szentatyával való találkozásomhoz az akkori vancouveri plébános, Pesznyák Béla atya, a Vatikánban dr. Ternyák Csaba érsek úr nyújtott hatalmas segítséget. Az útiköltséget a Victoriái Magyar Társaság fizette. Itt tíz éve vagyok vezetőségi tag. Itt szeretném elmondani, hogy az Abba Páter című alkotásomból két példány készült. Az első a Vatikánban van II. János Pál pápa tulajdonában, a másik, Victoriában, a magángalériámban.

– Mint magyar kanadai, hogyan gondol Kanadára?

– Nagyon hálás vagyok Kanadának, hogy befogadott engem, családomat és minden magyar bevándorlót! Ezért is ajándékoztam az országnak az erre az alkalomra készített Canada Past, Present and Future című nagyméretű alkotásomat, amelyet maga a miniszterelnök, Jean Chrétien úr vett át tőlem 2001 márciusában, Ottawában, a parlamenti dolgozószobájában. Ebben a hatalmas országban, ahol sok-sok nép él együtt, nagy béke van! Nézzünk csak körül a világban, mindenhol háború, erőszak dúl. Ezért is szeretek itt élni.

Abba Páter című lépét a Vatikánban adja át II. János Pál pápának

„Ha egy művész tehetséges, művészetével tartozik az emberiségnek!”

